
EL PAÍS**QUADERN.**

UN PAÍS DE PARAULES

Viure és cremar, anar cremant-se

'El riu dels ulls', de Rafael Xambó, és un llibre que sorprendrà més d'un lector per la força que té

FRANCESC CALAFAT | **València** | 5 MAR 2014 - 20:22 CET**Archivado en:** [Literatura catalana](#) [Rafael Xambó](#) [Literatura](#) [Cultura](#)

Rafael Xambó és un home de moltes cordes, professor de sociologia —expert, entre altres coses, en temes comunicació—, articulista i cantant. Se'l podria definir com un combatent contumaç contra les asfixies sistemàtiques que des fa temps vol imposar la dreta valenciana; un militant de la democràcia completa, perquè la democràcia només pot funcionar plenament, segons l'opinió de Paolo Flores d'Arcais, si es regeix per la lluita per la democràcia. En molts dels seus papers danza un neguit vital i creatiu que comporta una clara voluntat comunicativa, de tocar de prop el lector, d'elaborar una escriptura eficaç que espargisca espurnes que vagen més enllà de la immediatesa. Aquest vessant, mig amagat o dissimulat, en els escrits més divulgatius i de premsa, emergeix a cor obert en les cançons i ara en *El riu dels ulls*, un llibre que sorprendrà més d'un lector per la força que té.

En què consisteix el llibre? D'entrada i salvant les distàncies pertinents, pel fet de ser un mosaic de materials i de registres diversos m'evoca, tot i que l'obra de l'escriptor valencià no siga estrictament una novel·la, alguns títols d'Agustín Fernández Mallo o Kirmen Uribe. *El riu dels ulls* combina la mirada analítica de l'assagista i del sociòleg, la anotació autobiogràfica que recupera el passat de la infantesa i de la joventut, l'apunt dietarístic de diferents presents (el de Glasgow i el de València), l'apunt aforístic i líric, cançons i poemes propis i una acumulació significativa de citacions de procedència variada, com ara sociòlegs o pensadors, però en què predominen els creadors, siguen poetes o prosistes. Entre els artistes, podem esmentar Joan Vinyoli, Joan Margarit, Enric Sòria, Vicent Alonso, Lou Reed, J. W. Goethe, Cesare Pavese i un llarg etcètera. A més, la narració alterna la confessió directa i el desdoblament que li ofereix la tercera persona; tot ordenat en una simfonia literària orquestrada segons les estacions de l'any. L'obra de Rafael Xambó pertany, per tant, al que s'anomena la literatura del jo. Quan es pensa en aquesta mena de literatura, sovint es creu que l'autor "construeix" una imatge retocada d'ell mateix, però la construcció no té perquè ser sinònim d'impostura. Això els sociòlegs ho sabem molt bé: la vida és l'ordit permanent d'una identitat complexa i múltiple que es desenvolupa sota un mateix cos i un mateix nom. El valor d'*El riu dels ulls* és certament l'esforç, de vegades altament complicat i dolorós, que l'autor esmerça per explorar el passat i el present a fi de reconèixer-se, saber-se, amb l'objectiu que això tal vegada l'ajude a decantar el que pot ser el trajecte de la seua vida futura. L'escriptura de la memòria i de l'experiència en aquest llibre és d'alguna manera prendre consciència de la temporalitat, d'identificar les investides del pas del temps. És un laboratori on s'aprèn la solitud fonamental de les persones, l'escepticisme a causa dels fracassos, especialment amorosos, però també on es constata la urgència de crear il·lusions inèdites. En la història de l'autor, la recuperació de la seua faceta de músic aconsegueix aqueix paper revitalitzador, de carregar les piles vitals,

de pensar què cal fer i què es vol.

Quan Rafael Xambó evoca la seua vida també parla de la vida de molts lectors, ja que la història d'una persona és inevitablement la història d'un temps i un lloc. És la incardinació de la història en el cos. Si em passeu la simplificació, en la vida real trobem un jo inserit en la història, mentre que en la literatura trobem la història inserida en un jo, ja que la història apareix feta memòria, feta vida recordada i projectada cap al lector. En aquest sentit, són molt encertades les observacions sobre el comportament i el silenci que envoltaven la vida dels pares del protagonista, sobre la religió i els internats religiosos, que foren una escola terrible per als joves dels anys seixanta i setanta. I ajuden a explicar el seu defici vital i les ànsies de llibertat, una vegada abandonada la creença religiosa.

L'escriptura és un
laboratori on
s'aprén la solitud
fonamental de les
persones

Una de les coses que més atrauen del llibre de Rafa Xambó és el fet que agafa les coses de cara, sovint pel costat que més cremen. Escriu sense el fre de mà posat. Exposa l'experiència pròpia oberta en canal. Amb això no vull dir que siga impúdic, que ho airege tot, sinó que de manera descarnada, directa i sense ornaments, dissectiona les arestes diverses de les vivències. Si a això hi afegim que la prosa té nervi i sap traure rèdit literari de la parla de la Ribera, no costarà gens al lector connectar la proposta de Rafa Xambó amb la d'altres prosistes valencians, com ara Enric Sòria o Vicent Alonso.